

Rondetafelgesprek over de positie en het toekomstperspectief van ongedocumenteerden en specifiek jongeren zonder rechtsgeldig verblijf

28 januari 2026

Position Paper

Inleiding

In een groot aantal gemeenten wordt met maatschappelijke partners invulling gegeven aan de plicht die Nederland heeft om ook mensen die geen rechtmatig verblijf hebben, basisvoorzieningen als bed, bad en brood (BBB) te bieden. Vaak wordt daar ook de B van begeleiding aan toegevoegd, omdat werken aan perspectief de meest effectieve manier is om uit de illegaliteit te geraken.

Als gevolg van het aanscherpen van het asielbeleid en de structurele uitdagingen binnen de asielketen, voorzien gemeenten een toename van het aantal vreemdelingen zonder rechtmatig verblijf en dus ook een groter beroep op gemeentelijke voorzieningen en toenemende maatschappelijke risico's. De mogelijke strafbaarstelling van illegaliteit gaat tot een vergroting van het vraagstuk leiden en zal niet bijdragen aan oplossingen.

De Landelijke Vreemdelingen Voorziening droeg wél bij aan oplossingen. Vanuit deze samenwerking realiseerden rijk, gemeenten en maatschappelijke organisaties duurzaam toekomstperspectief voor mensen zonder rechtmatig verblijf. Vanuit de LVV werd ook gestimuleerd en gefaciliteerd dat mensen zonder rechtmatig verblijf zélf met hun toekomst aan de slag gingen; een belangrijke succesfactor.

Bovendien droeg de LVV bij aan het voorkomen van dakloosheid en overlast, en kon passende zorg geboden worden waar nodig.

Met de keuze van het inmiddels demissionaire kabinet om de LVV per 1 januari 2025 te beëindigen, raken zowel personen zonder rechtmatig verblijf als het bereiken van duurzame oplossingen verder uit beeld. De problemen blijven echter bestaan, overlast op straat neemt toe, en aangezien de asielketen niet sluitend is, komen die hoofdzakelijk op het bordje van gemeenten terecht.

De VNG roept op tot het opnieuw opzetten van landelijke samenwerking, langs de lijnen van de LVV en met gemeenten in een regierol en gaat hieronder graag in op een aantal overwegingen met betrekking tot perspectief.

I Het belang van werken aan toekomstperspectief

- **Werken aan toekomstperspectief is de effectiefste route uit de illegaliteit.** Vanuit de samenwerking binnen de LVV kon voor een aanzienlijk deel van de deelnemers duurzaam toekomstperspectief gerealiseerd worden,

bestaande uit legalisatie van verblijf of terugkeer. Gedwongen terugkeer biedt géén volledige oplossing, want is voor een groot deel van de mensen zonder rechtmatig verblijf niet mogelijk.

- **Zicht op perspectief draagt bij aan het welzijn van personen zonder rechtmatig verblijf.** Mogelijkheden tot zelfontplooiing en activering, dragen bij aan het realiseren van duurzaam toekomstperspectief. Dit geldt met name voor jongeren. Personen die bouwen aan hun toekomst en daar vertrouwen in hebben, nemen regie en maken keuzes, bijvoorbeeld om terug te keren. Aangeleerde vaardigheden helpen om een toekomst op te bouwen, of dat nu in Nederland of in het land van herkomst is. Dagbesteding draagt ook bij aan rust, voor zowel maatschappij als betrokkenen en gaat overlast tegen.
- **Gebrek aan perspectief leidt tot persoonlijke en maatschappelijke risico's.** De uitzichtloosheid en het gebrek aan perspectief waarin met name Syrische AMV's zich nu bevinden als gevolg van de lange wachttijden bij de IND en het gewijzigde beleid rondom Syrische asielaanvragen, leiden tot een forse toename van problematiek onder deze jongeren, met risico op een bestaan in de illegaliteit bij bereiken van meerderjarigheid, want gedwongen terugkeer is voor hen niet mogelijk. Zonder effectieve landelijke samenwerking, is er voor gemeenten onvoldoende handelingsperspectief.

II Het belang van landelijke samenwerking met een regierol voor gemeenten daarin

We hebben als samenleving er belang bij dat personen zonder rechtmatig verblijf voor wie geen verblijfsrecht is weggelegd, duurzaam terugkeren. En dat personen, die wel aanspraak kunnen maken op verblijfsrecht, ook daadwerkelijk verblijf krijgen en volwaardig kunnen meedoen en bijdragen aan onze samenleving. Illegaliteit legt een grote claim op middelen en leidt tot risico's. Een écht effectieve aanpak van illegaliteit, kan alleen vanuit landelijke samenwerking en met de juiste middelen.

- **Gemeenten zijn de logische schakel** tussen de rijksuitvoeringsinstanties en hun wettelijke taken enerzijds en anderzijds de maatschappelijke organisaties, waar vanuit vertrouwen met mensen zonder rechtmatig verblijf aan perspectief gewerkt wordt.
- Gemeenten hebben **vroegtijdig zicht op risico's** en kunnen hierop acteren. Dit vraagt wél om informatiedeling zoals die binnen landelijke samenwerking als de LVV mogelijk was.

- Door het opnieuw opzetten van landelijke samenwerking langs de lijnen van de LVV en de financiering van gemeentelijke voorzieningen in dat kader, **voldoet Nederland weer aan haar internationale verplichtingen.**

III Strafbaarstelling illegaliteit helpt niet

We maken ons zorgen over de gevolgen van strafbaarstelling illegaliteit. Gemeenten hebben behoefte aan realistisch en effectief beleid. Strafbaarstelling illegaliteit is dat naar onze mening, en die van de experts, niet en leidt juist tot vergroting van de vraagstukken rondom illegaliteit.

- Er is niet aangetoond dat strafbaarstelling van illegaliteit leidt tot meer grip op migratie.
- Wel heeft strafbaarstelling illegaliteit onwenselijke effecten die het werken aan perspectief bemoeilijken:
  - Vreemdelingen zonder rechtmatig verblijf zullen minder snel om hulp vragen, waarmee kwetsbare personen uit beeld raken en risico's toenemen. De aangiftebereidheid kan afnemen, waarmee uitbuiting en criminaliteit toenemen en dat heeft weer gevolgen voor de openbare orde en veiligheid.
  - Daarmee verwachten gemeenten meer overlast en complexe casuïstiek in de openbare ruimte – terwijl handelingsperspectief ontbreekt – ook als gevolg van de afname van landelijke en lokale samenwerking met het rijk door de beëindiging van de LVV.
  - Strafbaarstelling verblijf draagt niet bij aan terugkeer. Werken aan vrijwillige terugkeer, dat veel effectiever en efficiënter is dan gedwongen terugkeer, wordt vanwege de strafbaarstelling moeilijker, omdat vreemdelingen zonder rechtmatig verblijf niet meer in beeld zijn.
  - Strafbaarstelling illegaliteit leidt tot rechtsonzekerheid voor maatschappelijke partijen die hulp verlenen aan personen zonder rechtmatig verblijf en zet de beschikbaarheid van voorzieningen en begeleiding onder druk.

**Vereniging van
Nederlandse Gemeenten**

Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag
+31 70 373 83 93

info@vng.nl

januari 2026